

EX CAPTEIVIS.

DRAMATIS PERSONÆ.

ERGASILUS, *Parasitus.*

HEGIO, *Philopolemi Pater.*

PHILOCRATES, *Eliensis.*

TYNDARUS, *Servus ejus.*

LORARJI,

ARISTOPHONTES. *Captivus apud Aetolos, et Philocratis amicus.*

PHILOPOLEMUS. *Hegionis filius, captivus apud Eleos.*

STALAGMUS. *Hegionis servus fugitivus.*

PROLOGUS.

- H**os, quos videtis stare hîc Capteivos duos,
Illi qui astant, hi stant ambo, non sedent.
Vos vos mihi testes estis me verum loqui.
Senex qui hîc habitat Hegio, est hujus pater,
Sed is quo pacto serviat suo sibi patri,
Id ego hîc apud vos proloquar, si operam datis.
Seni huic fuerunt filii nati duo:
Alterum quadrimum puerum servos surpuit:
Eumque hinc profugiens vendidit in Alide
10. Hujusce patri. Jam hoc tenetis? optumum est.
Negat, hercle, ille ultimus. accedito:
Si non, ubi sedeas, locus est, est ubi ambules:
Quando histrionem cogis mendicariet.
Ego me, tuâ caussâ, ne erres, non rupturus sum.
Vos qui potestis ope vostrâ censerier,

Accipite reliquom: alieno uti nihil moror.
Fugitivos ille, ut dixeram ante, hujus patri,
Domo quem profugiens dominum abstulerat, vendidit.
Hic postquam hunc emit, dedit eum gnato suo

20. Peculiarem: quia quasi una aetas erat.

Hic nunc domi servit suo patri, nec scit pater.
Enimvero Di nos quasi pilas homines habent.
Rationem habetis, quomodo unum amiserit.
Postquam belligerant Aetoli cum Aliis,
Ut in bello fit, capitur alter filius.
Medicus Menarchus emit ibidem in Alide.

Coepit Capteivos commercari hic Alios,
Si quem reperire posset, cum quo mutet suum
Illum Capteivom. Hunc suum esse nescit, qui domi est,

30. Et quoniam heri inde audivit, de summo loco,

Summoque genere captum esse equitem Alium,
Nihil pretio parsit, filio dum parceret:
Reconciliare ut facilius posset domum,
Emit hosce de praedâ ambos de Quaestoribus.
Hic autem inter se se hunc confinxerunt dolum
Quo pacto hic servus suum herum hinc amittat domum.
Itaque inter se commutant vestem et nomina.

Illic vocatur Philocrates, hic Tyndarus.

Hujus illic, hic illius hodie fert imaginem

40. Et hic hodie expediet hanc docte fallaciam:

Et suum herum faciet libertatis compotem
Eodemque pacto fratrem servabit suum:
Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem
Imprudens: itidemque ut saepe jam in multis locis
Plus insciens quis fecit, quam prudens boni.

Sed insciens suâ sibi fallaciâ

Ita compararunt, et confinxerunt dolum:

Itaque hi commenti de suâ sententiâ,

- Ut in servitute hic ad suum maneat patrem:
50. Ita nunc ignorans suo sibi servit patri.
 Homunculi quanti sunt, cum recogito!
 Haec res agetur nobis, vobis fabula.
 Sed etiam est, paucis quod monitos vos voluerim.
 Profecto expediet fabulae huic operam dare,
 Non praetractate facta'st, neque item ut caeterae;
 Neque spurcidici insunt versus immemorabiles;
 Hic neque periurus (homo) est, nec mulier (mala);
 Neque miles gloriosus: ne vereamini,
 Quia bellum Aetolis esse dixi cum Aliis,
60. Foris illic extra scenam fient praelia:
 Nam hoc pene iniquom est comico choragio
 Conari de subito nos agere Tragoediam.
 Abeo. Valet, iudices justissimi,
 Domi bellique, duellatores optumi.

Act. I. Scen. II.

HEGIO, LORARIUS.

- Heg. Advorte animum sis tu. Istos Capteivos duos,
 Here quos emi de praedâ, de Quaetoribus,
 His indito catenas singularias;
 Istas majores, quibus sunt vineti, demito.
 Sinito ambulare, si foris, si intus volent;
70. Sed uti asserventur magnâ diligentîâ.
 Liber capteivos avis fere consimilis est,
 Semel fugiendi si data est occasio,
 Satis est; numquam post illam possis prendere.
 Sed satis verborum est. Cura, quae iussi.
 Ego ibo ad fratrem, ad alios captivos meos
 Visam, ne nocte hac quippiam turbaverint,

Inde me continuò accipiam rursum domum.
Quoniam ab Eleis captu'st Philopolemus meus;
Eccum hic captivum adolescentem Alium

80. Prognatum genere summo et summis divitiis,
Hoc, gnatum me meum mutare, confido fore:
Ad fratrem, quò ire dixeram, mox ivero.

Act. II. Scen. I.

LORARII, PHILOCRATES, TYNDARVS.

Lor. Si Dii immortales id voluere, vos hanc aerum-
nam exsequi,

Decet id pati aequo animo: si id facietis, levior labos
erit.

Domi fuistis, credo, liberi:

Nunc servitus si evenit, ei vos morigerari mos bonu'st,
Eamque herili imperio ingeniis vestris lene red-
dere.

Indigna digna habenda sunt, herus quae facit.

Phi. Unum exorare vos sinite nos. Lor. Quidnam id
est? Phi. Ut sine arbitris

90. Atque vobis, nobis detis locum loquendi.

Lor. Fiat: abscedite hinc: concedamus huc. Sed bre-
vem orationem incipesse. Tyn. Obnoxii ambo

Vobis sumus propter hanc rem: quom quae volumus
nos,

Copia est. et eius facitis nos compotes.

Phi. Secede huc nunc iam, si videtur, procul:

Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant:

Neve permanet palam haec nostra fallacia:

Nam doli non doli sunt, nisi astu colas;

Sed malum maxumum, si id palam provenit.

Nam si herus mihi es tu, atque ego me tuum esse
servom a-similo,

100. Tamen viso opu'st, cauto 'st opus, ut hoc sobrie, sine
arbitris,,

Accurate hoc agatur, docte et diligenter.

Tanta incoepa res est: haud somniculose hoc

Agendum est. *Tyn.* Ero, ut me voles esse. *Phi.* Spero.

Tyn. Nam tu nunc vides pro tuo caro capite,

Carum offerre meum caput vilitati.

Phi. Scio. *Tyn.* At scire memento quando, id, quod
voles, habebis.

Nam fere maxuma pars morem hunc homines habent:
quod sibi volunt

Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi iam penes
sese habent,

Ex bonis pessumi, et fraudulentissimi

110. Sunt. Nunc ut te mihi volo esse, esse autumo

Quod tibi suadeam, suadeam meo patri.

Phi. Pol ego te, si audeam, meum patrem nominem,

Nam secundum patrem tu es pater proximus.

Tyn. Audio. *Phi.* Et propterea saepius te, ut memine-
ris, moneo.

Non ego herus tibi, sed servos sum. Nunc obsecro te
hoc unum,

Quoniam nobis Di immortales animum ostenderunt
suum,

Ut qui herum me tibi fuisse, atque esse nunc conser-
vom velint,

Quod antehac pro iure imperitabam meo, nunc te oro.

Per fortunam incertam, et per mei te erga bonitatem
patris,

120. Perque conservitium commune, quod hosticâ evenit
manu.

Ne me secus honore honestes, quam ego te, quom servibas mihi.

Atque ut qui fueris, et qui nunc sis, meminisse memineris.

Tyn. Scio quidem me te esse nunc, et te esse me.

Phi. Hem, istuc si potes

Memoriter meminisse, inest spes nobis in hâc astutiâ.

Ibid. Scen. II.

HEGIO, PHILOCRATES, TYNDARVS.

Heg. Iam ego revortar intrò, si ex his quae volo ex- quisivero.

Ubi sunt isti, quos ante aedis iussi huc produci foras?

Phi. Aedepol tibi ne quaestioni essemus, cautum intellego;

Ita vinclis custodiisque circummoeniti sumus.

Heg. Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet.

130. Etiam cum cavisse ratus, saepe is cautor captus est.

An vero non iusta caussa est, cur vos servem sedulo,

Quos tam grandi sim mercatus praesenti pecuniâ?

Ut vos hic, itidem illic apud vos meus servatur filius.

Phi. Captus est? Heg. Ita. Phi. Non igitur nos soli ignavi fuimus?

Heg. Secede huc; nam sunt ex te quae solo scitari volo.

Quarum rerum te falsiloquom mihi esse nolo. Phi. non ero,

Quod sciam. Si quid nescivi, id nescium tradam tibi.

Heg. Quid tu? servusne esse an liber mavelis? me- mora mihi.

Phi. Proximum quod ait bono, quodque a malo longissime,

140. *Id volo.* Quamquam non multum fuit molesta servitus: Nec mi secus erat, quam si essem familiaris filius.

Heg. Quo de genere natu'st illic Philocrates? *Phi.* Polyplusio:

Quod genus illic unum est pollens atque honoratissimum?

Heg. Quid ipse hic? quo honore est illic? *Phi.* Summo, atque a summis viris.

Heg. Tum igitur ei cum in Aliis tanta gratia est, ut praedicas,

Quid divitiae? Suntne opimae? *Phi.* Unde excoquat servum senex.

Heg. Quid pater? vivitne? *Phi.* Vivum cum inde abiimus, liquimus.

At nunc vivat, nec ne, id Orcum scire oportet scilicet.

Heg. Quod erat ei nomen? *Phi.* Thesaurochrysonicochrysidēs

150. *Heg.* Videlicet propter divitias inditum id nomen quasi est,

Phi. Imo aedepol propter avaritiam ipsius, atque audaciam:

Nam ille quidem Theodoromedes fuit germano nomine.

Heg. Quid tu ais? tenaxne pater ejus est? *Phi.* Imo aedepol pertinax.

Quin etiam ut magis noscas, Genio suo ubi quando sacrificat,

Ad rem diuinam, quibus est opus, Samiis vasis utitur, Ne ipse Genius surripiat: proinde aliis ut credat, vide.

Heg. Sequere hanc me igitur. Eadem ego ex hoc, quae volo, exquisivero.

Philocrates hic fecit hominem frugi, ut facere oportu't?

Nam ego ex hoc, quo genere natus sit, scio: hic
fassu'st mihi,

160. Haec tu eadem si confiteri vis, tuâ re feceris?

Quae tamen scito scire me ex hoc. *Tyn.* Fecit officium
hic suum.

Cum tibi est confessus verum: quamquam volui sedulo
Meam nobilitatem occultare, genus, et divitias meas,
Hegio, quando patriam, et libertatem perdidi,

Non ego istunc me petius, quam te metuere, aequom
censeo,

Vis hostilis cum istoc facit meas opes aequabileis.

Memini quom dicto haud audebat, facto nunc laedat
licet:

Sed viden'? fortuna humana fingit ardatque, ut lubet:

Me, qui liber fueram, servom fecit: e summo infimum:

170. Qui imperare insueveram, nunc alterius imperio obsequor:
Et quidem, si proinde, ut ipse fui imperator familiae,
Habeam dominum, non verear, ne injuste aut graviter
mihi imperet.

Hegio, hoc te monitum, nisi forte ipse non vis, vo-
lueram,

Heg. Loquere audacter. *Tyn.* Tam ego fui ante liber,
quam gnatus tuus:

Tam mihi, quam illi, libertatem hostilis eripuit manus:
Tam ille apud nos servit, quam ego nunc hic apud
te servio.

Est profectò Deus, qui, quae nos gerimus, auditque,
et videt.

Is, uti tu me hîc habueris, proinde illum illic curaverit.
Bene merenti bene profuerit, male merenti par erit.

180. Quàm tu filium tuum, tàm pater me meus desiderat.

Heg. Memini ego istoc. Sed faterin' eadem, quae fas-
su'st mihi?

Tyn. Ego patri meo esse fateor summas divitias domi.
Meque summo genere gnatum: sed te obtestor, Hegio,
Ne tuum animum avariorem faxint divitiae meae:

Ne patri tametsi unicus sum, decere videatur magis,
Me saturum servire apud te sumtu, et vestitu tuo
Potius, quam illi, ubi minime honestum est,
mendicantem vivere.

Heg. Ego virtute Deum, et majorum nostrum dives
sum satis.

Non ego omnino lucrum omne esse utile homini existi-
stumo.

Scio ego. Multos jam lucrum luculentos homines red-
didit.

190. *Est etiam, ubi profecto damnum praestet facere, quam
lucrum.*

Odi ego aurum: multa multis saepe snasit perperam.
Nunc hoc animum advortito, ut ea quae sentio, pari-
ter scias,

Filius meus illic apud vos servit captus Alide.

Eum si reddis mihi, praeterea unum nummum ne duis:
Et te, hunc amittam hinc. Alio pacto abire hinc non
potes.

Tyn. Optimum atque aequissimum oras; optimusque
hominum homo es.

Sed is privatam servitutem servit illi, an publicam?

Heg. Privatam medici Menarchi. *Phi.* Pol hic quidem
hujus est cliens.

Tam hoc quidem tibi in proclivi, quam imber est,
quando pluit.

200. *Heg.* Fac is homo ut redimatur? *Tyn.* Faciam: sed te
id oro, Hegio.

Heg. Quidvis, dum ab re quid ores, faciam. *Tyn.* Aus-
culta dum, scies.

Ego me amitti, donicum ille huc redierit non postulo:
Verum, te quaeso: ut aestumatum hunc mihi des, quem

mittam ad patrem,
Ut is homo redimatur illi. *Heg.* Imo alium potius
misero

Hinc, ubi erunt induciae, illuc tuum qui conveniat
patrem:

Qui tua, quae tu miseris, mandata, ita ut velis,
perferat.

Tyn. At nihil est, ignotum ad illum mittere: operam
luseris.

Hunc mitte, hic omne transactum reddet, si illuc
venerit.

Nec quemquam fideliores, neque cui plus credat potes
210. Mittere ad eum: nec qui magis sit servus ex sententiâ:
Neque adeo quoi tuum concedat filium hodie au-
dacious.

Ne vereare, meo periculo huius ego experiar fidem,
Fretus ingenio eius, quod me esse scit erga se bene-
uolum.

Heg. Mittam equidem isthunc aestumatum, tuâ fide,
si vis. *Tyn.* Volo,

Quàm citissime potest, tàm hoc cedere ad factum volo.

Heg. Num quae causa est, quin, si ille huc non re-
deat, viginti minas

Mihi des pro illo? *Tyn.* Optume imo. *Heg.* Solvite
istum nunc iam,

Atque utrumque. *Tyn.* Di tibi omnes omnia optata
afferant;

Cum me tanto honore honestas: cumque ex vinclis
eximis.

220. Hoc quidem haud molestum est, quod collus col-
laria caret,

Heg. Quod bonis benefit beneficium, gratia ea granda est bonis;

Nunc tu, illum si illo es missurus, dice, demonstra, præcipe,

Quae ad Patrem vis nunciari: Vin' vocem huc ad te?

Tyn. Voca.

Ibidem Scen. III.

EAEDEM PERSONAE.

Heg. Quae res bene vortat mihi meoque filio,

Vobisque. Volt te novus herus operam dare

Tuo veteri domino, quod is velit, fideliter

Nam ego te aestumatum huic dedi viginti minis:

Hic autem te ait mittere hinc velle ad patrem,

Meum ut illic redimat filium; mutatio

230. *Inter me atque illum ut nostris fiat filiis.*

Phi. Utroque vòsum rectum est ingenium meum

A te, atque ad illum: pro rotâ me uti licet.

Vel ego huc, vel illuc vortar, quo imperabitis.

Heg. Hem tibi hominem. *Tyn.* Gratiam habeo tibi,

Quom copiam istam mihi et potestatem facis.

Ut ego ad parentes hunc remittam nuncium;

Qui me quid rerum hic agitem, et quid fieri velim,

Patri meo ordine omnem rem illuc perferat.

Nunc ita conuenit inter me atque hunc; Tyndare;

240. *Ut te aestumatum in Alidem mittam ad patrem.*

Ac si non rebitas huc, ut viginti minas

Dem pro te, *Phi.* Recte convenisse sentio.

Nam pater expectat, aut me, aut aliquem nuncium,

Qui hinc ad se veniat. *Tyn.* Ergo animum advortas volo,

Quae nunciari hinc te volo in patriam ad patrem:

Omnium primum salutem dicito matri ac patri,
Et cognatis, et si quem alium benevolentem videris:
Me hic valere, et servitutem servire huic homini
optumo,

Qui me honore honestiorem semper fecit, et facit.

250. *Phi.* Istuc ne praecipias: facile memoria memini tamen.

Tyn. Nam quidem, nisi quod custodem habeo, liberum
me esse arbitror.

Dicito patri, quo pacto mihi cum hoc convenerit

De huius filio. *Phi.* Quae memini mora mera est
monerier.

Tyn. Ut eum redimat, et remittat nostrum huc am-
borum vicem.

Phi. Meminero. *Heg.* At quamprimum poterit: istuc
in rem utrique est maxime.

Phi. Non tuum tu magis videre; quam ille suum
gnatum cupit.

Heg. Meus mihi, suus cuique est carus. *Phi.* Num-
quid aliud vis patri

Nunciari? *Tyn.* Me hic valere: et tute audacter dicito,
Tyndare, inter nos fuisse ingenio haud discordabili:

260. Neque te commeruisse culpam: neque me advor-
satum tibi:

Beneque hero gessisse morem in tantis aerumnis tamen
Neque me umquam deseruisse te, neque factis, ne-
que fide.

Rebus in dubiis, egenis. Haec pater quando sciet,

Tyndare, ut fueris animatus erga suum gnatum at-
que se;

Numquam erit tam avarus, quin te gratus emittat
manu:

Et meâ operâ, si hinc rebito, faciam ut faciat facilius.

Nam tuâ operâ, et comitate et virtute, et sapientiâ.

Fecisti, ut redire liceat ad parentis denuo,
Cum apud hunc confessus es, et genus, et divi-
tias meas;

270. Quo pacto emisisti e vinclis tuum herum tuâ sapientiâ.

Phi. Feci ego ista ut commemoras? et te meminisse
id gratum 'st mihi:

Merito ibi ea evenerunt a me. Nam nunc. Philocrates,
Si ego item memorem, quae me ergà multa fecisti bene,
Nox diem adimat; nam si servus meus esses, ni-
hilo secius

Obsequiosus mihi semper fuisti. *Heg.* Di vostram fidem,
Hominum ingenium liberale! ut lacrimas excutiant
mihi!

Videas corde amare inter se: quantis laudibus suum
herum

Servus collaudavit! *Phi.* Istic pol haud me centesimam
Partem laudat, quam ipse meritus est, ut laudetur
laudibus.

280. *Heg.* Ergo cum optume fecisti, nunc adest occasio
Benefacta cumulare, ut erga hunc rem geras fideliter.

Phi. Magis non factum possum velle, quam opera ex-
periar persequi:

Id ut scias, Iovem supremum testem laudo, *Hegio.*

Me infidelem non futurum Philocrati. *Heg.* Probus
es homo.

Phi. Nec me secus umquam ei facturum quicquam,
quam memet mihi.

Tyn. Ista haec dicta te experiri, et operis, et factis volo.
Et quo minus dixi, quàm volui de te, animum ad-
vortas volo

Atque horum verborum caussâ, caveto mihi iratus fuas.
Sed, te quaeso, cogitato, hinc meâ fide mitti domum,

290. Te aestimatum, et meam esse vitam hic pro te pos-
tam pignori,

Ne tu me ignores, quom exemplo meo e conspectu
abscesseris:

Quom me servum in servitute pro te hic reliqueris:

Tuque te pro libero esse ducas, pignus deseras:

Neque des operam, pro me ut huius reducem fa-
cias filium.

Scio te hinc minis viginti aestimatum mittier:

Fac fidelis sis fideli, cave fidem fluxam geras.

Nam pater, scio, faciet, quae illum facere oportet, omnia:

Serva in perpetuum tibi amicum me: atque hunc
inventum inveni.

Haec per dexteram tuam te dexterâ retinens manu,

300. Obsecro, infidelior mihi ne suas, quàm ego sum tibi.

Tu hoc age: tu mihi nunc herus es: tu patronus;
tu pater:

Tibi commendo spes, opesque meas. *Phi.* Manda-
visti satis.

Satin' habes, mandata quae sunt, facta si refero?
Tyn. Satis.

Phi. Et tua, et tua huc ornatus reveniam ex sententia.

Numquid aliud? *Tyn.* Ut quamprimum possis, red-
eas. *Phi.* Res monet.

Heg. Sequere me, viaticum ut dem hinc a trape-
zitâ tibi:

Eadem opera a Praetore sumam Syngraphum,

Heg. Quem tu feras tecum ad legionem, hinc ire tibi
ut liceat domum.

Tu intro abi. *Tyn.* Bene ambulato. *Phi.* Bene vale,

Heg. Aedepol rem meam

310. Constabilivi, cum illos emi de praedâ a Quaestoribus.

Tyn. quem Syngraphum?

Expediti ex servitute filiam, si Diis placet.

At etiam dubitavi, hos homines emerem, an non
emerem, diu.

Servate istum sultis intus, servi; ne quoquam pedem
Efferat sine custode. Ego apparebo domi:

Ad fratrem modo Capteiuos alios inuiso meos.

Eadem percontabor, ecquis hunc adolescentem noverit.

Sequere tu, te ut amittam: ei rei primum praevor-
ti volo.

Act. III. Scen. III.

T Y N D A R U S.

Nunc illud est, quom, me fuisse, quàm esse, nimie
mavelim:

Nunc spes, opes, auxiliaque a me segregant, sper-
nuntque se.

320. Hic ille est dies, cum nulla vitae meae salus spe-
rabilis est.

Neque exilium exitio est: neque adeo spes, quae mihi
hunc aspellat metum:

Nec mendaciis subdolis usquam mihi mantellum est
meis:

Nec sycophantiis, nec fucis ullum mantellum ob-
viam est:

Neque deprecatio perfidiis meis, nec malefactis fu-
ga est:

Nec confidentiae usquam hospitium est, nec divor-
ticulum dolis:

Operta quae fuere, aperta sunt: patent praestigiae.

Omnis res palam est: neque de hac re negotium est,
quin male

Occidam, oppetamque pestem, heri vicem meamque.

Perdidit me Aristophontes hic, qui intro venit modo.

330. Is me novit: is sodalis Philocrati, et cognatus est.

Neque iam Salus, servare si volt, me potest; neque
copia est:

Nisi si meo aliquam corde machinor astutiam.

Quam, malum! quid machiner? quid comminiscar?
maximas

Nugas, ineptiasque incipisso. Haereo,

Ibidem Scen. IV.

HEGIO, TYNDARUS, ARISTOPHONTES.

Heg. Quò illum nunc hominem proripuisse foras se
dicam ex aedibus?

Tyn. Nunc enim vero ego occidi: eunt ad te hostes,
Tyndare, quid loquar?

Quid fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? mihi
Res omnis in incerto sita est. Quid rebus confi-
dam meis?

Utinam te Dii prius perderent, quàm periisses e
patria tua

340. Aristophontes, qui ex paratâ re imparatam omnem
facis.

Occisa est haec res, nisi reperio atrocem mihi ali-
quam astutiam.

Heg. Sequere. Hem tibi hominem: adi, atque alloquere.

Tyn. Quis homo est me hominum miserior.

Arist. Quid istuc est, quòd meos te dicam fugitare
oculos, Tyndare?

Proque ignoto me aspernari, quasi me numquam
noveris?

Equidem tam sum servus, quàm tu: etsi ego domi li-
ber fui,

Tu usque a puero servitutem serviisti in Alide:

Heg. Aedepol minime miror, si te fugitat, aut oculos
tuos,

Aut si te odit, qui istum appelles Tyndarum pro
Philocrate.

Tyn. Hegio, hic homo rabiosus habitus est in Alide.

350. Nè tu, quod istic fabuletur, aures immittas tuas,
Nam istic hastis insectatus est domi patrem et matrem
Et illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit.
Proin tu ab istoc procul recedas. *Heg.* Ultrò istum a
me. *Arist.* Ain, verbero,

Me rabiosum? atque insectatum esse hastis meum me-
moras patrem?

Et eum morbum mihi esse, qui me opus' sit inspu-
tarier?

Heg. Ne verere: multos iste morbus homines macerat
Quibus insputari saluti fuit. *Tyn.* Atque Aliis profuit.

Arist. Quid tu autem, etiam huic credis? insanum
esse me?

Tyn. Viden' tu hunc, quàm inimico voltu intuetur?
Concedi optimum est.

360. *Hegio*, fit quod tibi ego dixi: gliscit rabies. Cave tibi.

Heg. Credidi esse insanum ex templo, ubi te appellavit
Tyndarum.

Tyn. Quin suum ipse interdum ignorat nomen, neque
scit qui siet.

Heg. At etiam te suum sodalem esse aiebat. *Tyn.*
Haud vidi magis.

Et quidem Alcmaeo, atque Orestes et Lycurgus postea
Unâ operâ mihi sunt sodales, quâ iste. *Arist.* At etiam,
furcifer,

Male mihi loqui audes? non ego te novi? *Heg.* Pol
planum id quidem est

Non novisse, qui istunc appelles Tyndaram pro Philocrate.

Quem vides, eum ignoras; illum nominas, quem non vides.

Arist. Imo iste eum sese ait, qui non est, esse: et qui vero est, negat.

370. *Tyn.* Tu enim repertus, Philocratem qui superes verivertio?

Arist. Pol, ego ut rem video, tu inventus, vera vanitudine

Qui convincas: sed quaeso hercle, agetum aspice ad me. *Tyn.* Hem. *Arist.* Dic modo;

Te negas Tyndaram esse? *Tyn.* Nego, inquam *Arist.* Tun' te Philocratem esse ais?

Tyn. Ego inquam. *Arist.* Tu-ne huic credis? *Heg.* Plus quidem quam tibi, aut mihi:

Nam ille quidem, quem tu hunc memoras esse, hodie hinc abiit Alidem

Ad patrem huius. *Arist.* Quem patrem, qui servos est? *Tyn.* Et tu quidem

Servos, et liber fuisti: et ego me confido fore, Si huius huc reconciliasso in libertatem filium

Arist. Qui ais, furcifer? tun' te gnatum memoras liberum?

380. *Tyn.* Non equidem me Liberum, sed Philocratem esse ajo. *Arist.* Quid est?

Ut scelestus, Hegio, nunc is te ludos facit!

Nam is est servos ipse, neque praeter se umquam ei servos fuit.

Tyn. Quia tute ipse eges in patriâ, nec tibi qui viuas, domi est,

Omnis inveniri similis tibi vis: non mirum facis.

Est miserorum, ut malevolentes sint, atque invidcant bonis.

Arist. Hegio, vide sis, ne quid tu huic temerè insistas credere.

Atque ut perspicio, profecto jam aliquid pugnae edidit. Filium tuum quod redimere se ait, id neutiquam mihi placet.

Tyn. Scio te id nolle fieri: efficiam tamen id ego, si Dii adiuvant,

390. Illum restituam huic: hic autem in Alidem me meo patri.

Propterea ad patrem hinc amisi Tyndarum. *Arist.* Quin tute is es.

Neque praeter te in Alide ullus servos istoc nomine est.

Tyn. Pergin' servom me exprobrare esse, id quod vi hostili obtigit?

Arist. Enimvero iam nequeo contineri. *Tyn.* Heus audin' quid ait? quin fugis?

Iam illic hic nos insectabit lapidibus, nisi illum iubes Comprehendi. *Arist.* Crucior. *Tyn.* Ardent oculi, fune opust Hegio,

Viden' tu illi maculari corpus totum maculis luridis? Atra bilis agitat hominem. *Arist.* At pol, te, si hic sapiat senex,

Atra pix agitet apud carnificem, tuoque capiti inluceat.

400. *Tyn.* Iam deliramenta loquitur, larvae stimulant virum.

Heg. Quid' quid si hunc comprehendi iusserim? *Tyn.* Sapias magis.

Arist. Crucior lapidem non habere me, ut illi mastigiae

Cerebrum excutiam, qui me insanum verbis concinnat suis.

Tyn. Audin' lapidem quaeritare? *Arist.* Solus te solum volo,

Hegio. *Heg.* Istinc loquere, si quid vis; procul tamen audiam.

Tyn. Namque aedepol si adhibebis propius, os denasabit tibi

Mordicus. *Arist.* Neque pol me insanum, Hegio, esse creduis,

Neque fuisse umquam, neque esse morbum, quem istic autumat.

Verum si quid metuis a me, iube me vinciri: volo;

410. *Dum* istic itidem vinciatur. *Tyn.* Imo enimvero, Hegio,

Istic, qui volt, vinciatur. *Arist.* Tace modo: ego te Philocrates

False, faciam, ut verus hodie reperiare Tyndarus.

Quid mi abnutas? *Tyn.* Tibi ego abnuto? quid agat, si absis longius?

Heg. Quid ais? quid si adeam hunc insanum? *Tyn.* Nugas: ludificabitur,

Garriet quod neque pes umquam, neque caput compareat.

Ornamenta absunt. Aiace, hunc quom vides, ipsum vides.

Heg. Nihili facio; tamen adibo. *Tyn.* Ego nunc omnino occidi.

Nunc ego inter sacrum saxumque sto: nec, quid faciam, scio.

Heg. Do tibi operam, Aristophontes, si quid est quod me velis.

420. *Arist.* Ex me audibis vera, quae nunc falsa opinare, Hegio.

Sed hoc primum me expurgare tibi volo, me insaniam Neque tenere, neque mihi esse morbum, nisi quod servio.

At ita me rex Deorum atque hominum faxit patriæ
compotem,

Ut istic Philocrates non magis est, quam aut ego, aut
tu. *Heg.* Eho! dic mihi,

Quis igitur ille est? *Arist.* Quem dudum dixi a
principio tibi:

Hoc si secus reperies, nullam causam dico, quin mihi
Et parentum, et libertatis apud te deliquio siet.

Heg. Quid tu ais? *Tyn.* Me tuum esse servom, et te
meum herum. *Heg.* Haud istuc rogo.

Fuistin' liber? *Tyn.* Fui. *Arist.* Enimvero non fuit:
nugas agit.

430. *Tyn.* Quid id tam audacter dicere audes? *Arist.* Pue-
rum te vidi puer.

Tyn. At ego te video maior maiorem. Hem rursum tibi.
Meam rem non cures, si recte facias. Num ego
curo tuam?

Heg. Fuitne huic pater Thesaurochrysonicochrysidēs?

Arist. Non fuit, neque ego istuc nomen umquam
audivi ante hunc diem.

Philocrati Theodoromedes fuit pater. *Tyn.* Pereo
probe.

Heg. Satin istuc mihi exquisitum est fuisse huc ser-
vom in Alide?

Neque esse hunc Philocratem? *Arist.* Tam satis,
quam numquam hoc inuenies secus.

Sed ubi is nunc est? *Heg.* Ubi ego minime, atque
ipsus se volt maxime.

Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus sum miser

440. Huius scelesti technis; qui me, ut libitum est, duc-
tavit dolis.

Sed vide sis. *Arist.* Quin exploratum dico et pro-
visum hoc tibi.

Heg. Certon? *Arist.* Quin nihil, inquam invenies magis hoc certo certius.

Philocrates iam inde usque amicus fuit mihi a puero puer.

Heg. Sed quâ facie est tuus sodalis *Philocrates*? *Arist.* Dicam tibi?

Macilento ore, naso acuto, corpore albo, et oculis nigris, Subrufus aliquantum, crispus, cincinnatus. *Heg.* Convenit.

Verba mihi data esse video. *Tyn.* Quid cessatis compedes

Currere ad me, meaque amplecti crura, ut vos custodiam?

Heg. Satin' me illi hodie scelesti Capti ceperunt dolo?

450. Illic servom se assimilabat, hic sese autem liberum. Nucleum amisi: reliquit pigneri putamina.

Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevare offuciis.

Hic quidem me nunquam irridebit. Colaphe, Cordalio, Corax,

Ite Isthinc, atque efferte lora. *Lor.* tum lignatum mittimur.

Ibidem Scen. V.

EAEDEM PERSONAE.

Iniicite huic actutum manicas mastigia.

Tyn. Quid hoc est negoti? quid ego deliqui? *Heg.* Rogas?

Sator sartorque scelerum, et messor maxume.

Tynd. non occatorem dicere audebas prius? Nam semper occant priusquam sarriant rustici.

At ut confidenter mihi contra astitit?

460. *Tyn.* Decet innocentem servom atque innoxium Confidentem esse suum apud herum potissimum.

- Heg.* Astringite isti, sultis, vehementer manus,
Tyn. Tuus sum; tuas quidem vel praecidi iube.
Sed quid negoti est? quamobrem succenses mihi?
Heg. Quia me meamque rem, quod in te uno fuit,
Tuis scelestis falsidicis fallaciis.
Delaceravisti, deartuavistique opes.
Confecisti omnes res ac rationes meas.
Ita mihi exemisti Philocratem fallaciis,
470. Illum esse servom credidi, te liberum,
Ita vosmet aiebatis: itaque nomina
Inter vos permutastis. *Tyn.* Fateor omnia
Facta esse, ut tu dicis, et fallaciis
Abiisse eum abs te meâ operâ atque astutiâ.
Heg. At cum cruciatu maximo id factum est tuo.
Tyn. Dum ne ob malefacta peream, parvi id aestumo.
Si ego hic peribo, ac ille, ut dixit, non redit,
At erit mihi factum hoc mortuo memorabile,
Meum herum captivum ex servitute atque hostibus
480. Reducem fecisse liberum in patriam ad patrem,
Meumque me potius caput in periculo
Praeoptavisse, quâm is periret, ponere.
Heg. Facito ergo ut Acherunti clueas gloriâ,
Tyn. Qui per virtutem perbitat, non interit.
Heg. Quando ego te exemplis excruciauerô pessumis,
Atque ob sutelas tuas te morti misero,
Vel te interissey vel perissey praedicent,
Dum pereas, nihil interduo, dicant vivere.
Tyn. Pol si istuc taxis, haud sine poenâ feceris,
490. Si ille huc redibit? sicut confido affore.
Arist. Pro Dii immortales! nunc ego teneo, nunc scio
Quid sit hoc negoti. Meus sodalis Philocrates.
In libertate est ad patrem, in patriâ. Bene est:
Nec est quisquam mihi, aeque melius quoy velim.

Sed hoc mihi aegre 'st, me huic dedisse operam
malam,

Qui nunc propter me, meaque verba vincitus est.

Heg. Veluin' te quicquam hodie mihi falsum loqui?

Tyn. Vetuisti. *Heg.* Cur es ausus mentiri mihi?

Tyn. Quia vera obsessent illi, quo operam dabam:

500. Nunc falsa prosunt. *Heg.* At tibi oberunt. *Tyn.*
Optume est.

At herum servavi quem servatum gaudeo,

Quoi me custodem addiderat herus maior meus.

Sed male ne id arbitrare factum? *Heg.* Pessime.

Tyn. At ego aio recte, qui abs te seorsum sentio.

Nam cogitato, si quis hoc gnato tuo

Tuus servos faxit, qualem haberes gratiam?

Emitteresne, necne, eum servum manu?

Essetne apud te is servus acceptissimus?

Responde. *Heg.* Opinor. *Tyn.* Cur ergo iratus mi-
hi es?

510. *Heg.* Quia illi fuisti, quam mihi fidelior.

Tyn. Quid? tu unâ nocte postulavisti, et die,

Recens captum hominem nuperum, et novitium,

Te perdocere, ut melius consulerem tibi,

Quam illi, quicum unâ a puero aetatem exegeram?

Heg. Ergo ab eo petito gratiam istam. Ducite,

Ubi ponderosas, crassas capiat compedes.

Inde ibis porro in latomias lapidarias,

Ibi quom octonos alii lapides effoderint,

Nisi cotidianus sesqui-opus confeceris,

520. Sexcentoplago nomen indetur tibi.

Arist. Per Deos, atque homines ego te obtestor, *Hegio.*

Ne ut istunc hominem perdis. *Heg.* Curabitur,

Nam noctu nervo vinctus custodibitur?

Interdiu sub terrâ lapides eximet,

Diu ego hunc cruciabo: non uno absolvam die:
Abducite istum actutum ad Hyppolytum fabrum:
Jubete huic crassas compedes impingier:
Inde extrâ portam ad meum libertum Cordalum.
In lapicidinas facite deductus siet:

- 53o. Atque hunc ita me velle, dicite, curarier,
Ne qui deterius huic sit, quàm quoi pessume est.
Tyn. Vale, atque salve; etsi, aliter ut dicam; meres.
Tu, Aristophontes, de me ut mernisti, ita vale:
Namque mihi propter te hoc obtigit. *Heg.* Abducite.
Tyn. At unum hoc quaeso, si hac rebitet Philocrates,
Ut mihi ejus facias conveniundi copiam.
Heg. Periistis, nisi hunc jam e conspectu abducitis.
Tyn. Vis haec quidem hercle est, et trahi, et trudi
simul.
Heg. Illic est abductus, rectâ in phylaeam, ut dignus
est.

- 54o. Ego illis capteiveis aliis documentum dabo,
Ne tale quisquam facinus incipere audeat.
Satis sum semel deceptus. Speravi miser
Ex servitute me emisse filium.
Ea spes elapsa est, perdidi unum filium
Puerum quadriprimum, quem mihi servos surpuit.
Neque enim servom umquam repperi, neque filium.
Major potitus hostium est, quod hoc est scelus
Quasi in orbitatem liberos produxerim?
Sequere hac: reducam te ubi fuisti. Nemini
- 55o. Misereri certum est, quia mei miseret neminem.
Arist. Exauspicavi ex vinculis, nunc intellego
Redauspicandum esse in catenas denuo.
-

Act. IV. Scen. I.

ERGASILUS.

Jupiter supreme, servas me, measque auges opes:
Nunc cursum ad senem capessam hunc Hegionem, quoniam
boni

Tantum affero, quantum ipse a Diis optat, atque etiam
amplius.

Ibid. Scen. II. v. 50.

HEGIO, ERGASILUS.

Erg. Heus, ubi estis vos? ecquis hoc aperit ostium?
Aperite hasce ambas fores,

Priusquam pultando vel assulatim foribus exitium affero.

Heg. Perlubet hunc hominem colloqui. *Ergasile. Erg.*
Ergasilum qui vocat?

Heg. Respice ad me. *Hegio* sum. *Erg.* O mihi!

560. Quantum est, hominum optumorum optume, in tem-
pore advenis.

Cedo manum. *Heg.* Manum? *Erg.* Manum, inquam:
cedo tuam actutum. *Heg.* Tene. *Erg.* Gaude.

Heg. Quid ego gaudeam? *Erg.* Quia ego impero: age:
gaudeo modo.

Heg. Pol moerores mi antevortunt gaudiis. *Erg.* Noli
irascier:

Jam ego ex corpore exigam omnes maculas moerorum tibi,
Gaude audacter. *Heg.* Gaudeo, etsi nihil scio, quod
gaudeam. *Erg.* Bene facis.

Vin' te faciam fortunatum? *Heg.* Malim, quam mise-
rum quidem.

Erg. Cedo manum? *Heg.* Hem manum. *Erg.* Di te omnes adiuvant. *Heg.* Nihil sentio.

Erg. Nunc hanc laetitiam accipe a me, quam fero; nam filium

Tuum modo in portu Philopoleum vivom, salvom, et hospitem

570. Vidi in publica celoce, ibidemque illum adolescentulum Alium una, et tuum Stalagmum servom, qui aufugit domo,

Qui tibi surripuit quadrimum puerum filiolum tuum.

Heg. I in malam rem: ludis me. *Erg.* Ita me amabit sancta saturitas,

Hegio, ut ego vidi. *Heg.* Meum gnatum? *Erg.* Et tuum gnatum, et genium meum.

Heg. Et capteivum illum Alidensem? *Erg.* Νὰ τὸν Ἀπολλῶ. *Heg.* Et servolum

Meum Stalagmum? meum qui gnatum surripuit? *Erg.* Venit.

Heg. Vide, sis: dic: bonân' fide tu mihi isthaec dixisti? *Erg.* Bonâ.

Heg. Di immortales! iterum natus videor, si vera autumas.

Erg. Postremo, *Hegio* si parva iurijurando est fides,

580. Vise ad portum. *Heg.* Facere certum est. Tu intus cura, quod opus est.

Sume: posce: prome, quid vis: te facio cellarium.

Aeternum tibi dapinabo victum, si vera autumas.

Erg. Di immortales, mihi rem summam credit cibariam,

Act. V. Scen. I.

HEGIO, PHILOPOLEMUS, PHILOCRATES,
STALAGMUS.

Heg. Jovi Diisque ago gratias merito magnas;
Quom te reducem tuo patri reddiderunt;
Quomque ex miseriis plurimis me exemerunt.
Quomque hunc (Stalagmum) conspicio in potestate
nostrâ;

Quomque haec reperta est fides firma nobis.

Satis jam dolui ex animo, et curâ me satis,

590. Et lacrumis maceravi. *Philop.* Oh! satis jam audiui

Tuas aerumnas, ad portum mihi quas memorasti,

Hoc agamus. *Phi.* Quid nunc quoniam tecum servavi
fidem,

Tibique hunc reducem in libertatem feci? *Heg.* Fecisti,
ut tibi

Philocrates, numquam referre gratiam possim satis,

Proinde ut tu promeritus de me et filio meo. *Phi.*

Imo potes,

Pater, et poteris: et ego potero; et Di eam potestatem
dabunt,

Ut beneficium benemerenti nostro merito muneres.

Heg. Quid opu' est? lingua nulla est, quâ negem,
quicquid roges.

Phi. Postulo abs te, ut mihi illum reddas seroym,
quem hic reliqueram

600. Pignus pro me, qui mihi melior, quam sibi semper
fuit:

Pro benefactis ejus uti ei pretium possim reddere,

Heg. Quòd benefecisti, referetur gratia, id quod po-
stulas,

Et id, et aliud quod me orabis, impetrabis: atque te
Nolim succensere, quòd ego iratus ei feci male.

Phi. Quid fecisti? *Heg.* In lapicidinas compeditum
condidi,

Ubi rescivi mihi data esse verba. *Phi.* Vae misero
mihi!

Propter meum caput labores homini evenisse optumo.

Heg. At ob eam rem mihi libellam pro eo argenti ne
duis.

Gratis a me, ut sit liber, abducito. *Phi.* Aedepol,
Hegio.

610. *Facis* benigne: sed, quaeso, hominem ut jubeas ar-
cessi. *Heg.* Licet.

Ubi estis vos? Ite actutum, Tyndarum huc arcessite.
Vos ite intro. Interibi ego ex hac statuâ verbereâ volo
Erogitare, meo minore quid sit factum filio.

Vos lavate interibi. *Philop.* Sequere hac, Philocrates,
me intro. *Phi.* Sequor.

Ibidem Scen. II.

HEGIO, STALAGMUS.

Heg. Age tu illuc procede, bone vir, lepidum mancu-
pinum meum.

Propemodum ubi loci fortunae tuae sint, facile intel-
legis.

Si eris verax, tuâ ex re facies, ex malâ meliusculam.
Recta, et vera loquere: sed neque vere, neque recto
adhuc fecisti umquam.

Sta. Pauca effugiam scio: nam multa evenient, et me-
rito meo;

620. Quia et fugi, et tibi subripui filium, et eum vendidi.

Heg. Quoi homini? *Sta.* Theodoromedi in Alide Polyplusio

Sex minis. *Heg.* Proh Di immortales! is quidem huius est pater

Philocratis. *Sta.* Quin melius novi quàm te, et vidi saepius.

Heg. Serva, Iupiter supreme, et me, et meum gnatum mihi.

Philocrates, per tuum te genium obsecro, exi: te volo.

Ibidem Scen. III.

PHILOCRATES, HEGIO, STALAGMUS.

Phi. Hegio, assum: si quid me vis, impera. *Heg.* Hic gnatum meum

Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Alide.

Phi. Quamdiu id factum est? *Sta.* Hic annus incipit vicesimus. tibi quadrimulum

Phil. falsa memorat, *Sta.* aut ego, aut tu, nam

630. Tuus pater peculiarem parvolum puero dedit.

Phi. Quod erat ei nomen? si vera dicis, memora dum mihi.

Sta. Paegnium vocitatus: post vos indidistis Tyndaro.

Phi. Cur ego te non novi? *Sta.* Quia mos est oblivisci hominibus,

Neque novisse, cuius nihili sit faciunda gratia.

Phi. Dic mihi: isne istic fuit, quem vendidisti meo patri, Qui mihi peculiaris datus est? *Sta.* istic, huius filius.

Heg. Vivitne is homo? *Sta.* Argentum accepi nihil curavi caeterum.

Heg. Quid tu ais? *Phi.* Quin istic ipsus est Tyndarus tuus filius,

Ut quidem hic argumenta loquitur. Nam is mecum a puero puer

640. Bene pudiceque educatu'st usque ad adulescentiam.

Heg. Et miser sum, et fortunatus, si vos vera dicitis.

Eo miser sum, quia male illi feci, si gnatus meu'st.

Eheu, cur ego plus minusque feci quàm aequom fuit!

Quod male feci, crucior modo: si infectum fieri posset!

Sed eccum, incedit huc ornatus haud ex suis virtutibus.

Ibid. Scen. IV.

TYNDARUS, catenatus et maceratus, HEGIO, PHILOCRATES, STALAGMUS.

Tyn. Vidi ego multa saepe picta, quae Acherunti fierent Cruciamenta. Verùm enimverò nulla adaeque est Acheruns,

Atque ubi ego fui, in lapicidinis. illic ibi demum est locus.

Ubi labore lassitudo'st omnis exigunda corpore.

650. Nam ubi illò adveni, quasi patriciis pueris, aut Monedulae,

Aut anates, aut coturnices dantur, quicum lusitent.

Itidem hæc mihi advenienti upupa, quì me delectem, data'st.

Sed herus, eccum ante ostium, et herus alter eccum ex Alide

Rediit. *Aeg.* Salve, exoptate gnate mi. *Tyn.* Hem quid, gnate mi?

Atat, scio cur te patrem assimules esse, et me filium.

Quia mihi, item ut parentes lucis das tuendae copiam.

Phi. Salve Tyndare. *Tyn.* Et tu, quojus caussâ hanc aerumnâ exigo.

Phi. At nunc liber in divitias faxo venies: nam tibi Pater hic est: hic fur est tuus, qui parvom hinc te abstulit, et

660. Vendidit patri meo te sex minis. Is te mihi

Parvolum peculiarem parvolo puero dedit.

Illic indicium fecit: nam hunc ex Alide huc redu-
cimus.

Tyn. Quid, hujus filium? *Phi.* Intûs eccum fratrem
germanum tuum.

Tyn. Quid tu ais? Adduxtin' illum hujus capteivum
filium?

Phi. Quin, inquam, intus hic est: et hic fur est tuus,
qui te huc quadrimum surpuit.

Tyn. Ego aedepol huic meritam mercedem dabo. *Heg.*
Gnate mi,

Eamus intrò, et accersatur faber, ut istas compedes
Tibi adimam, huic dem. Me miserum, et fortunatum!

Phi. Spectatores, qui pudicitiae esse vultis praemium,
plausum date.

EX MOSTELLARIA.

DRAMATIS PERSONÆ

TRANIO,	} Servi.
GRUMIO,	
PHILOLACHES,	<i>Theuropidis filius.</i>
THEUROPIDES,	<i>Philolachetis pater.</i>
SIMO, senex.	
CALLIDAMATES,	} <i>Philolachetis amici.</i>
PHILEMATIUS,	
DELPHIUS,	
MISARGYRIDES,	<i>Danista.</i>
PHANISCUS,	<i>Callidamatæ servus.</i>
SERVUS,	<i>alius.</i>

Act. I. Sc. I.

GRUMIO, TRANIO.

Gr. Exi e culinâ, sis, foras, mastigia,
Qui mihi inter patinas exhibes argutias.
Egredere herilis pernicies ex aedibus.

Ego pol te ruri, si vivam, ulciscar probe,
Exi, inquam, nidor, e culinâ: quid lates?

Tr. Quod tibi, malum, hîc ante aedis clamatio 'st,
An ruri censes te esse? abscede ab aedibus:

Abi rûs, abi dierecte: abscede ab ianuâ.

Hem, hoccine volebas? Gr. Perii: cur me verberas?

10. Tr. Quia tu vis. Gr. Patiar: sine modò adveniat senex.
Sine modò venire salvom, quem absentem comes.

Tr. Nec verisimile loquere, nec verum, frutex,
Comesse quemquam ut quisquam absentem possiet.

Gr. Tu urbanus verò scurra, deliciae popli.

Rus mihi tu obiectas? sane credo, Tranio,

Quod te in pistrinum scis actutum tradier,

Cis, hercle, paucas tempestates, Tranio,

Augebis ruri numerò, genus ferratile.

Nunc dum tibi lubet, licetque, pota: perde rem:

20. *Conrumpe herilem filium, adulescentem optimum:*

Dies noctesque bibite: pergraecamini:

Pascite parasitos: obsonate pollucibiliter.

Haecine mandacit tibi, cum peregrè hinc iit, senex?

Hocine modo hic rem curatam offendet suam,

Hocine boni esse officium servi existumas?

Ut heri sui conrumpat, et rem, et filium?

Nam ego illum corruptum duco, quom his factis
studet:

Quo nemo adaeque iuventute ex omni Atticâ,

Ante hac est habitus parcus, nec magis continens:

30. *Is nunc in aliam partem palmam possidet.*

Virtute id factum tuâ, et magisterio tuo.

Tr. Quid tibi, malum, me, aut quid ego agam, cu-
ratio'st?

An ruri, quaeso, non sunt, quos cures, boves?

Lubet potare, obsonare, pergraecari:

Mei tergi facio hoc, non tui fiduciâ.

Gr. Quàm confidenter loquitur? *fue.* *Tr.* At te
Iupiter,

Diique omnes perdant, oboluisti allium,

Germana inluyies, rusticus, hircus, hara suis.

Canis capro commista. *Gr.* Quid tu vis fieri:

40. *Non omnes possunt olere unguenta exotica,*

Si tu oles: neque superior accumbere:

Neque tam facietis, quam tu vivis, victibus:

Tu tibi istos habeas turtures, pisceis, aveis:

Sine me alliatum fungi fortunas meas,

Tu fortunatus, ego miser: patiunda sunt.

Meum bonum me, te tuum maneat malum.

Tr. Quasi invidere mihi hoc videre, Grumio:

Quia mihi bene est, et tibi male est: dignissimum est.

Decet me amare, et te bubulcitarier:

50. Me victitare pulchre; te, miseris modis.

Gr. O carnificum cribrum, quod credo fore:

Ita te forabunt patibulatum per vias

Stimalis si huc reveniat senex.

Tr. Qui scis, an tibi istuc prius eveniat, quam mihi?

Gr. Quia numquam merui: tu meruisti, et nunc meres.

Tr. Orationis operam compendi face;

Nisi te mala re magna mactari cupis.

Gr. Ervom daturin' estis, bubus quod feram?

Date aes, si non estis: agite porro, pergite

60. Quomodo occoepistis, bibite, pergraecamini:

Este, effercite vos: saginam caedite,

Tr. Tace, atque rus abi: ego ire in Piracum volo,

In vesperum parare piscatum mihi.

Ervom tibi aliquis cras saxo ad villam afferat.

Quid est? quid tu me nunc obtuere, sarcifer?

Gr. Pol tibi istuc credo nomen actutum fore.

Tr. Dum interea sic sit, istuc actutum sino.

Gr. Ita'st: sed unum hoc scito, nimirò celerius

Venire quod molestum est, quam id, quod cupidè petas.

70. *Tr.* Molestus ne sis: nunc iam i rus: teque amove,

Ne tu erres: praeterhac mihi non facies moram.

Gr. Satin' abiit, neque, quod dixi, flocci existumat?

Proh! Dii immortales; obsecro vostram fidem:

Facite, huc ut redeat noster quamprimùm senex:
 Triennium qui iam hinc abest, priusquam omnia
 Periere, et aedeis, et ager: qui nisi huc redit,
 Paucorum mensium sunt relictæ reliquiae.
 Nunc rus abibo: nam herilem filium
 Video corruptum hîc ex adolescente optumo.

Ibid. Scen. II.

PHILOLACHES adolescens.

80. Recordatus multùm, et diu cogitavi,
 Argumentaque multa in pectus multa institui
 Ego, atque in meo corde, si est quod mihi cor,
 Eam rem volutavi, et diu disputavi,
 Hominem quovis rei, quando natus est,
 Similem esse arbitrarer, simulacrumque habere.
 Id repperi iam exemplum.
 Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem,
 Quando hîc natus est; ei rei argumenta dicam,
 Atque hoc haud videtur verisimile vobis.
90. At ego id faciam esse ita, ut credatis.
 Profectò ita esse, ut praedico, vero vincam.
 Atque hoc vosmet ipsi, scio,
 Perinde uti nunc ego esse autumo, quando
 Dicta audietis mea, haud aliter id dicetis:
 Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem.
 Simul gnarures vos volo esse ad hanc rem mecum.
 Aedis cum extemplò sunt paratae, expolitae,
 Factae probe, examussim;
 Laudant fabrum, atque aedeis probant: sibi quisque
100. Inde exemplum expetunt: sibi quisque simile,
 Suo usque sumtu: operae ne parcunt suae.

- Atque ubi illò immigrat nequam homo, indiligensque
Cum pigrâ familiâ, immundus, instrenuus,
Hic iam aedibus vitium additur,
Bonae quom curantur male,
Atque illud saepe fit, tempestas venit,
Confringit tegulas, imbricesque: ibi
Dominus indiligens reddere alias nevolt.
Venit imber: lavit parietes: perpluunt
110. Tigna: putrefacit aer operam fabri:
Nequior iam factus est usus aedium;
Atque haud fabri culpâ: sed magna pars hominum
Moram hanc induxerunt, si quid nummo sarciri potest,
Usque mantant, neque id faciunt, donecum,
Parietes runnt: aedificantur aedis totae denuò.
Haec argumenta ego aedificiis dixi: nunc etiam volo
Dicere, ut homines aedium esse similes arbitremini.
Primùm parentes, natis liberis, illorum institutionis
Fundamentum substruunt: parant sedulò in firmitatem,
120. Ut et in usum boni, et in speciem populo
Sint: sibi que aut materiae nec parcunt,
Nec sumtus sibi sumtui esse ducunt.
Expoliunt, docent literas, iura, et leges:
Sumtu suo et labore nituntur, ut
Alii sibi esse illorum simileis expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis danunt
Tum Jam aliquem cognatum suum.
Eatenùs abeunt a fabris.
Unum ubi meritum est stipendium, igitur tum
130. Specimen cernitur, quò eveniat aedificatio.
Nam ego ad illud frugi usque et probus fui,
In fabrorum potestate dum fui.
Posteaquam immigravi in ingenium meum,
Perdidi operam fabrorum illicò oppidò.

Venit ignavia: ea mihi tempestas fuit:
 Ea mihi adventu suo grandinem: imbremque attulit:
 Haec verecundiam mihi, et virtutis modum
 Deturbavit, detexitque me illicò,
 Post illa me obtigere negligens fui;

140. Continuò pro imbre amor advenit in cor meum,
 Haec usque in pectus permanavit, permadefecit
 Cor meum: nunc simul res, fides, fama, virtus,
 Decusque deseruerunt: ego sum in usu
 Factus nimio nequior: atque aedepol ita
 Haec tigna humide putrent: non videor mihi
 Sarcire posse aedeis meas, quin totae
 Perpetuae ruant; quin cum fundamento
 Perierint; nec quisquam esse auxilio queat.
 Cor dolet, quom scio, ut nunc sum, atque ut fui:

150. Quo neque industrior de inventute erat,
 Arte gymnasticâ, disco, hastis, pilâ,
 Cursu, armis, equo: victitabam volupe:
 Parsimoniâ, et duritiâ disciplinae aliis eram.
 Optimi quique expetebant a me doctrinam sibi.
 Nunc postquam nihili sum, id verò meopte ingenio
 reperi.

Ibid. Scen. IV.

CALLIDAMATES DELPHIUS, PHILOLACHES,
Convivae, et Pueri.

Ca. Advorsum veniri mihi ad Philolachem
 Volo tempori, andite, hem, vobis imperatum est.
 Nam illi ubi fui, inde effugi foras,
 Ita me ibi male convivii, sermonisque

160. Pertaesum est. Nunc commissatum ibo ad Philolachem

Ubi nos hilari ingenio, et lepidè accipiet.

Duce, me, Delphi, amabo. *De.* Cave ne cadas: asta.

Ca. Oh, ohoho! *De.* Cave modo ne in vià accumbas.

Ca. Sine cadere me. *De.* Sino, madet homo. *Ca.* Tun' me ais madere?

De. Cedo manum: nolo equidem te affligi.

Ca. Hem, tene: age: i simul: quò ego eam, an scis?

De. Scio, in mentem venit modo. *Ca.* Nempe domum eo

Comissatum. *De.* Imo *Ca.* Illuc quidem iam memini. ecquis hic est?

Phil. Adest, *Ca.* Eu Philolaches, salve, amicissime

170. Mihi hominum omnium. *Phil.* Dii te ament: accuba

Callidamates: unde agis te? *Ca.* Unde homo ebrius.

Phil. Probe, quin, amabo, accubas. *Ca.* Dormiam ego iam.

De. Sic sine eum quiescere. *Phil.* Age (tu puer.)

Interim da ab Delphio citò cantharum circum.

Act. II. Scen. I.

TRANIO, PHILOLACHES. CALLIDAMATES,
DELPHIVS, PHILEMATIVS,

Convivæ alii.

Tr. Iupiter supremus summis opibus, atque industriis
Me perisse, et Philolachetem cupit herilem filium.

Occidit spes nostra: nusquam stabulum est confidentiae:

Nec salus nobis saluti iam esse, si cupiat, potest;

Ita mali moeroris montem maximum ad portum modò

180. Conspicatus sum; herus advenit peregrè: periit
Tranio.

Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantùm
lucri,

Qui hodie sese excruciaci meam vicem possit pati?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit.

Sed eâ lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.

Ubi erit factum, a me argentum petito praesentarium.

Sed ego sumne ille infelix, qui non curro curriculo domum?

Phil. Adest obsonium. Eccum Tranionem, a portu redit.

Tr. Philolaches. *Phil.* Quid est? *Tr.* et Ego et tu.

Phil. Quid et ego et tu? *Tr.* Perimus,

190. *Phil.* Quid ita? *Tr.* Pater adest. *Phil.* Quid ego ex te audio? *Tr.* Absumpti sumus,

Pater, inquam, tuus venit. *Phil.* Ubi est is, obsecro te? *Tr.* Adest.

Phil. Quis id ait? quis vidit? *Tr.* Egomet vidi.

Phil. Vae mihi!

Quid ego ago? *Tr.* Nam quid tu, malum, me rogitas, quid agas? accubas.

Phil. Tan' vidisti? *Tr.* Egomet, inquam. *Phil.* Certè?

Tr. Certè, inquam *Phil.* Occidi,

Si tu vera memoras. *Tr.* Quid mihi sit boni, si mentiar?

Phil. Quid ego nunc faciam? *Tr.* Iube haec hinc omnia amolirier.

Quis istic dormit? *Phil.* Callidamates. *Tr.* Suscitata istum.

De. Callidamates, Callidamates, vigila. *Ca.* Vigilo, cedo ut bibam.

200. *De.* Vigila, pater advenit peregrè Philolachae. *Ca.* Valeat pater.

Phil. Valet equidem, atque ego desperii. *Ca.* Desperisti? qui pote'st?

Phil. Quaeso aedepol exurge: pater advenit. *Ca.*
Tuus venit pater?

Iube abire rursum: quid illi reditio hùc etiam fuit?

Phil. Quid ego agam? Pater iam hùc me offendet
miserum adveniens ebrium,

Aedeis plenas convivarum, et mulierum. Miserum est opus
Igitur, demum fodere puteum, ubi satis fauceis tenet.
Sicut ego adventu patris nunc quaero, quid faciam
miser?

Tr. Ecce autem hic deposivit caput, et dormit: suscita.

Phil. Etiam vigilas? pater, inquam, aderit iam hùc
meus. *Ca.* Ain tu, pater?

210. *Cedo* soleas mihi, ut arma capiam: iam pol ego occi-
dam patrem,

Phil. Perdis rem; tace, amabo: abripite hunc intrò
actutum inter manus:

Perii. *Tr.* Habe bonum animum: ego, istum lepidè,
medicabor metum.

Phil. Nullus sum. *Tr.* Taceas: ego, qui istaec sedem
meditabor tibi.

Satin' habes, si advenientem ego ita patrem faciam tuum,
Non modo ne introeat, verùm etiam ut fugiat longè
ab aedibus?

Vos modò hinc abite intrò? atque haec hinc propere
amolimini.

Phil. Ubi ego ero? *Tr.* Ubi maxumè esse vis, cum
hoc, et cum istoc eris.

De. Quid est igitur? abeamus hinc nos? *Tr.* Non hoc
longe, o Delphi:

Namque intus potate, haud tantillo hâc quidem caussâ
minus.

220. *Phil.* Hei mihi, quàm istaec blanda dicta, quò eveni-
ant madeo metu!

Tr. Potin' animo ut sies quieto, et facias quod iubeo

Phil. Pote'st.

Tr. Omniam primum tu intro abi, et tu, et, tu.

De. Morigeri tibi erimus ambo. *Tr.* Ita ille faxit Iupiter.

Animum advorte nunc tu iam, quae volo accurarier.

Omnium primum dum aedis iam fac oclusae sient.

Intus cave mutire quemquam siveris. *Phil.* Curabitur.

Tr. Tamquam si intus natus nemo in aedibus habitet.

Phil. Licet.

Tr. Neu quisquam responset, quando hasce aedeis pul-
tabit senex.

Phil. Numquid aliud? *Tr.* Clavem mihi harumce aedi-
um Laconicam

230. iam iube efferri intus: hasce ego aedeis occludam
hinc foris.

Phil. In tuam custodiam me, et meas spes trado,
Tranio.

Tr. Plumâ haud interest, patronus an Cliens propior siet.

Homini, quoi nulla in pectore 'st audacia.

Verum id videndum'st; id viri docti est opus,

Profecto ut liqueant omnia, et tranquilla sint:

Neque quicquam nobis pariant ex se incommodi.

Sed quid tute egrederis? perii: iam optumè

Præceptis paruisti? *Puer.* Herus iussit maxumo

Opere orare; ut patrem aliquo absterres modo,

240. Ne introiret: adest. *Tr.* Quin etiam illi hoc dicito,

Facturum me, ut ne etiam adspicere aedeis audeat;

Capite obvoluto ut fugiat cum summo metu.

Clavim cedo: atque abi hinc intrò: atque occlude
ostium:

Et ego hinc occludam. Iube venire nunc iam.

Ludos ego hodie vivo praesenti hic seni

Faciam, quod credo mortuo numquam fore.

Concedam a foribus huc: hinc speculabor procul,
Unde advenienti sarcinam imponam seni.

Ibidem. Scen. II.

THEUROPIDES, TRANIO.

- Th.* Habeo, Neptune, gratiam magnam tibi,
250. *Quom* me amisisti a te vix vivom modò,
Verum si posthac me pedem latum modò,
Scies imposisse in undam; haud caussa illico'st,
Quod nunc voluisti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te a me, nunc iam post hunc diem
Quod creditur tibi fui, omne credidi?
Tr. Aedepol, Neptune, peccavisti largiter,
Qui occasionem hanc amisisti tam bonam.
Th. Triennio post Aegypto advenio domum,
Credo expectatus veniam familiaribus.
260. *Tr.* Nimio aedepol ille potuit expectatior
Venire, qui te nunciaret mortuum
Th. Sed quid hoc, occlusa ianna est interdiu?
Pultabo. Heus, ecquis istas aperit mî foris?
Tr. Quis homo est, qui nostras aedes accessit prope?
Th. Meus servos quidem'st Tranio. *Tr.* O. Theuropides
Here, salve, salvom te advenisse gaudeo.
Usque ne valuisti? *Th.* Usque, ut vides. *Tr.* Factum
optumè.
Th. Quid vos? insani ne estis? *Tr.* Quidum? *Th.*
Sic quia
Foris ambulatis, natus nemo in aedibus
270. *Servat*, neque qui recludat, neque qui respondeat?
Pultando pedibus penè confregi hasce ambas.
Tr. Eho, an tu tetigisti has aedis? *Th.* Cur non
tangerem?

Quin, pultando, inquam, penè confregi foris.

Tr. Tetigistin? *Th.* Tetigi, inquam, et pultavi. *Tr.*

Vah! *Th.* Quid est?

Tr. Male hercle factum. *Th.* Quid est negoti? *Tr.*

Non potest

Dici, quàm indignum facinus fecisti, et malum.

Th. Quid iam? *Tr.* Euge, obsecro, atque abscede ab aedibus.

Fuge huc, fuge ad me propius: tetigistin' fores?

Th. Quomodo pultare potui, si non tangerem?

280. *Tr.* Occidisti hercle. *Th.* Quem mortalem? *Tr.* omnes tuos.

Th. Di te, Deaeque omnes perdunt cum isto omine.

Tr. Metuo, te atque istos expiare ut possies.

Th. Quamobrem? aut quam subito rem mihi apportas novam?

Tr. Eheus, iube illos, illinc, amabo abcedere.

Th. Abscedite. *Tr.* Aedes ne attingite; tangite

Vos quoque terram. *Th.* Obsecro, hercle, quin eloquere iam.

Tr. Quia septem menses sunt, cum in hasce aedis pedem

Nemo intrò tetulit, semel ut emigravimus.

Th. Eloquere quid ita? *Tr.* Circumspice dum, numquid est

290. Sermonem nostrum qui ancupet? *Th.* Tutum probe est.

Tr. Circumspice etiam. *Th.* Nemo est.: loquere nunc iam.

Tr. Capitalis caedes facta est. *Th.* quidest? Non intellego.

Tr. Scelus, inquam, factum'st iam diu antiquom, et vetus:

Antiquom id adeo nos nunc factum invenimus.

Th. Quid istuc est, sceleste? aut quis id fecit? cedo.

Tr. Hospes necavit hospitem captum manu;

Iste, ut ego opinor, qui has tibi aedeis vendidit.

Th. Necavit? *Tr.* Aurumque ipsi ademit hospiti,
Eumque hic defodit hospitem ibidem in aedibus:

300. *Th.* Quapropter id vos factum suspicamini?

Tr. Ego dicam: ausculta, ut foris coenaverat
Tuns gnatus; postquam rediit a coenâ domum,
Abimus omnes cubitum: condormivimus.

Lucernam fortè oblitus fueram extinguere.

Atque ille exclamat derepentè maxumum.

Th. Quis homo? an gnatus meus? *Tr.* st, tace: aus-
culta modo:

Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.

Th. Nempe ergo in somnis? *Tr.* Ita: sed auscualta-
modò:

Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum.

310. *Th.* In somnis? *Tr.* Mirum quin vigilantî diceret,
Qui abhinc sexaginta annis occisus foret?

Interdum ineptè stultus es

Th. Taceo. *Tr.* Sed ecce quae ille inquit.

„Ego transmarinus hospes sum Diapontius:

„Hic habito: haec mihi dedita est habitatio:

„Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit;

„Quia praematurè vitâ careo: per fidem

„Deceptus sum: hospes hic me necavit, isque me

„Defodit insepultum, clam ibidem in hisce aedibus,

320. „Scelestus auri caussâ; nunc hinc emigra:

„Scelestae hae sunt aedes: impia est habitatio,“

Quae hic monstra fiunt, anno vix possum eloqui

St, st *Th.* Quid, obsecro hercle, factum est! *Tr.*

Concrepuit foris.

Hiccine percussit! *Th.* Guttam hand habeo sanguinis

Vivom me arcessunt ad Acheruntem mortui:

Tr. Perii: illisce hodie hanc conturbabunt fabulam.

Nimis quàm formido, ne manifestò hic me opprimat.

Th. Quid tute tecum loquere? *Tr.* Abscede ab januâ.

Fuge, obsecro, hercle! *Th.* Quò fugiam? etiam tu fugis?

33o. *Tr.* Nihil ego formido: pax mihi est cum mortuis.

Th. Heu, *Tranio* *Tr.* Non me appellabis, si sapis.

Nihil ego conmerui, neque istas percussi foris.

Th. Quaeso, quid aegre 'st? quae res te agitat, *Tranio*?

Quicum istaec loquere? *Tr.* An, quaeso, tu appella-
veras?

Ita me Dii amabunt, mortuum illum credidi

Expostulare, quia percussisses foris.

Sed tu etiamne astas, nec quae dico, obtemperas.

Th. Quid faciam? *Tr.* Cave respexis. Fuge, atque operi
caput.

Th. Cur non fugis tu? *Tr.* Pax mihi est cum mortuis.

34o. *Th.* Scio: quid modo igitur? cur tantopere extimueras?

Tr. Nihil me curassis, inquam: ego mihi providero,

Tu, ut ocepisti, tantum quantum quis, fugies,

Atque Herculem invocabis. *Th.* Hercules te invoco.

Tr. Ego, tibi hodie ut det, fenex, magnum malum.

Pro Dii immortales, obsecro vostram fidem!

Quid ego hodie negotii confeci, malum?

Act. III. Scen. I.

DANISTA, THEUROPIDES, TRANIO.

Da. Scelestiorem ego annum argento foenori,

Numquam ullum vidi, quàm hic mihi annus obtigit:

A mane ad noctem usque in foro dego diem:

35o. Locare argenti nemini nummum queo.

Tr. Nunc pol ego perii plane in perpetuum modum.

Danista adest, qui dedit argentum foenori:
 Quî amica est emta, quoque opus in sumtus fuit.
 Manifesta res est; nisi quod occurrô prius;
 Ne hoc nunc senex resciscat: ibo hæc obviam,
 Sed quidnam hic sese tam citò recipit domum?
 Metuo ne de hac re quippiam hic inaudiverit.
 Accedam atque appellabo: heu, quàm timeo miser!
 Nihil est miserius, quam animus hominis conscius,

360. Sicut me habet; verum ut ut res se habet

Pergam turbare porro: ita res postulat.

Da. Sed Philolachetis, eccum servom Traniom,

Qui mihi neque foenus, neque sortem argenti da-
 nunt.

Th. Quò tu te agis? *Tr.* Nec quoquam abeo: nae
 ego sum miser,

Scelestus, natus diis inimicis omnibus.

Ita, et hinc, et illinc exhibent negotium:

Sed occupabo adire. *Da.* Hic ad me it, salvos sum?

Spes est de argento. *Tr.* Hilarus est frustrà istic
 homo.

Salvere iubeo te, Mysargyrides, bene.

370. *Da.* Salve et tu. Quid de argento? *Tr.* Abi sis
 bellua.

Continuò adveniens pilum iniecisti mihi.

Da. Hic homo 'st inanis. *Tr.* Hic homo 'st certe
 hariolus.

Da. Quin tu istas mittis tricas? Ubi Philolaches est?

Tr. Numquam potuisti mihi

Magis opportunus advenire, quam advenis.

Da. Quid est? *Tr.* Concede huc. *Da.* Quin mihi ar-
 gentum redditur?

Tr. Scio te bonâ esse voce: ne clames nimis.

Da. Ego, hercle, vero clamo. *Tr.* Ah! gere morem mihi.

Da. Quid tibi ego morem vis geram? *Tr.* Abi, quaeso, hinc domum.

Da. Abeam? *Tr.* Redito hùc circiter meridie.

380. *Da.* Reddeturne igitur foenus? *Tr.* Reddetur: nunc abi.

Da. Quid ego hùc recursem, aut operam sumam, aut conteram;

Quid, si hic manebo potius ad meridiem?

Tr. Imo abi domum: verum hercle dico: abi modo,

Da. Quin vos mihi foenus date. Quid nugamini?

Tr. Eu, hercle nae tu abi modo: ausculta mihi.

Da. Iam hercle ego illunc nominabo hic. *Tr.* Enge, strenue.

Beatus vero es nunc, cum clamas. *Da.* Meum peto.

Multos me hoc pacto jam dico frustramini.

Molestus si sum, reddite argentum: abiero.

390. Responsiones omnis hoc verbo eripite.

Tr. Sortem accipe. *Da.* Imo foenus id primum volo.

Tr. Quid, tu homo, hominum omnium teterrime,

Venisti huc extentatum? agas quod in manu est:

Non dat, non debet. *Da.* Non debet? *Tr.* Nec erit quidem;

Ferre hoc potes? An mavis ut aliquo abeat foras?

Vrbem exul linquat factus hic causâ tui.

Quoi sortem vix dare licebit? *Da.* Quin non peto.

Th. Eia, magistia, ad me redi. *Tr.* Iam istic ero.

Molestus ne sis: nemo dat: age quod lubet:

400. Tu solus, credo, foenore argentum datas.

Da. Cedo foenus: redde foenus: foenus reddite:

Daturin' estis foenus actutum mihi?

Date mihi foenus. *Tr.* Foenus illic, foenns hùc.

Nescit quidem nisi foenus fabularier

Veterator. Neque ego tetriorem belluam

Vidisse me umquam quemquam, quàm te censeo,

Da. Non aedepol nunc me istis verbis territas.

Th. Quod illud est foenus, obsecro, quod illic petit?

Tr. Pater, ecce, advenit peregrè non multò prius

410. *Illius:* is tibi et foenus, et sortem dabit,

Ne inconciliare quid nos porro postules.

Vide num moratur? *Da.* quin feram si quid datur.

Th. Quid ais tu? *Tr.* Quid vis? *Th.* Quid illic est?
quid illic petit?

Quid Philolachetem gnatum compellat meum

Sic, et praesenti tibi facit convicium?

Quid illi debetur? *Tr.* Obsecro hercle te, iube

Oblisci argentum huic ob os impurae belluae.

Th. Iubeam? *Tr.* Iube homini argento os verberarier.

Da. Perfacile ego ictus perpetior argenteos.

420. *Th.* Quod illud argentum est? *Tr.* Huic debet Philolaches

Paullum. *Th.* Quantillum? *Tr.* Quasi quadraginta minas.

Da. Ne sane id multum censeas? paullum id quidem est.

Tr. Audin'? videturne, obsecro hercle, idoneus, Danista qui sit? genus quod improbissimum est.

Th. Non ego istuc curo, qui sit, unde sit:

Illud volo mihi dici, id me scire expecto;

Adeo etiam argenti foenus creditum audio.

Tr. Quatuor quadraginta illi debentur minae.

Dic tu daturum, ut abeat. *Th.* Ego dicam, dare?

430. *Tr.* Dic. *Th.* Egone? *Tr.* Tu ipse, dic modo, ausculta mihi:

Promitte: age, inquam: ego iubeo. *Tr.* Responde mihi

Quid eo est argento factum? *Tr.* Salvum est. *Th.* Solvite

Vosmet igitur, si salvum est. *Tr.* Aedis filius

Tuus emit. *Th.* Aedis? *Tr.* Aedis. *Th.* Euge, Philolaches

Patrissat: iam homo in mercaturâ vortitur.

Ain' tu? aedis? *Tr.* Aedis inquam: sed scin' cujusmodi?

Th. Qui scire possim? *Tr.* Vah! *Th.* Quid est? *Tr.* Ne me roga.

Th. Nam quid ita? *Tr.* Speculo claras: clarorem merum.

Th. Bene hercle factum: quid? eas quanti destinat?

440. *Tr.* Talentis magnis totidem, quot ego et tu sumus.

Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas;

Hinc sumsit quas ei dedimus: satin' intelligis?

Nam postquam haecce aedes ita erant, ut dixi tibi,

Continuò est alias aedes mercatus sibi.

Th. Bene hercle factum. *Da.* Heus iam appetit meridies;

Tr. Absolve hunc, quaeso, vomitum, ne hic nos enecet.

Quatuor quadraginta illi debentur minae,

Et sors, et foenus. *Da.* Tantum est: nihilo plus peto.

Tr. Velim quidem hercle, ut uno nummo plus petas.

450. *Th.* Adolescens mecum rem habe. *Da.* Nempe abs te petam:

Th. Petitio cras. *Da.* Abeo: sat habeo, si cras fero.

Tr. Malum quod isti Dii, Deaeque omnes duint?

Ita mea consilia paerturbat paenissime.

Nullum aedepol hodie genus est hominum tetrius,

Nec minus bono cum iure, quam Danisticum?

Th. Quâ in regionē istas aedis emit filius?

Tr. Ecce autem perii. De vicino hoc proxumo

Tuus emit aedis filius. *Th.* Bonân' fide?

Tr. Si quidem es argentum redditurus, tum bonâ

460. Si redditurus non es, non emit bonâ.

Th. Non in loco emit perbono has. *Tr.* Imo optumo.

Th. Cupio hercle inspicere has aedis: pulta dum foris.

Atque evocato aliquem intus ad te, *Tranio*.

Tr. Ecce autem nunc quid ego dicam nescio:

Iterum iam ad unum saxum me fluctus ferunt.

Quid nunc, non hercle. quid nunc faciam, reperio:

Manifesto teneor. *Th.* Evoca dum aliquem foras,

Qui circumducat. *Tr.* Heus tu! at hîc sunt mulieres.

Videndum est primum, utrum eae velint, an non velint.

470. *Th.* Bonum, aequomque oras; percontare, et roga:

Ego hîc tantisper, dum exis, te operiar foris.

Tr. Dii te, Deaeque omnes funditus perdant, fenex?

Ita mea consilia undique oppugnâs mala.

Euge, optume: eccum Dominus aedium foras,

Simo progreditur ipsus.

Ibid. Scen. II. v. 28.

SIMO, THEUROPIDES, TRANIO.

Tr. Accedam. Dii te ament plurimum, Simo.

Si. Salvos sis, *Tranio*. *Tr.* Ut vales: *Si.* Non male.

Quid agis? *Tr.* Hominem optimum teneo. *Si.* Amice facis,

Quom me laudas. *Tr.* Decet certe. *Si.* hercle: At ego te

480. Haud bonum teneo servom. *Tr.* Quid ita vero Simo?

Si. Quid facitis vos? sed ut verum, *Tranio*, loquar,

Sic decet. Ut homines sunt, ita morem gerâs.

Vita quàm sit brevis, simul cogita.

Tr. Quid? ehem, vix tandem

Percepi super his rebus nostris te loqui.

Si. Musicè, herclè, agitis aetatem, ita ut vos decet:

Vino, et victu, piscatu probe electili

Vitam colitis. *Tr.* Imo vita ea quidem antehac erat,

Nunc nobis omnia haec exciderunt,

490. *Si.* Quid dum? *Tr.* Ita oppido occidimus omnes, *Simo.*

Si. Non taces? Prosperè vobis cuncta usque adhuc

Processerunt. *Tr.* Ita, ut dicis, facta haud nego.

Nos profecto probe, ut vivimus, viximus.

Sed, *Simo*, ita nunc ventus navem nostram subito

Deseruit. *Si.* Quid est: quomodo, pessume,

Quae ne subducta erat tuto in terra?

Tr. Hei! *Si.* Quid est? *Tr.* Me miserum! occidi.

Si. Quid? *Tr.* Quia

Venit navis, nostrae navi quae frangat ratem.

Si. Velim ut velles, *Tranio*: sed quid est negoti?

500. *Tr.* Eloquar: herus peregre venit. *Si.* Nunc tibi

Chorda tenditur: inde in ferriterium:

Postea in crucem rectà. *Tr.* Nunc te ego per genua

Obsecro, ne indicium hero facias meo. *Si.* E me,

Ne quid metuas, nihil sciet. *Tr.* Patrone, salve.

Si. Nihil moror istiusmodi clientes.

Tr. Nunc hoc, quod ad te noster me misit senex.

Si. Hoc mihi responde primum, quod ego te rogo.

An de istis rebus voster quid sensit senex?

Tr. Nihil quicquam, *Si.* Numquid increpavit filium?

510. *Tr.* Tam liquidus est: quam liquida esse tempestas solet.

Nunc de hoc orare iussit opere maximo,

Ut sibi liceret inspiscere has aedis tuas.

Si. Non sunt venales. *Tr.* Scio equidem istuc: sed
senex

Gynaecium aedificare volt hic in suis.

Et balneas, et ambulacrum, et porticum.

Si. Quid ille consumniavit: *Tr.* Ego dicam tibi:
Dare volt uxorem filio quantum potest:
Ad eam rem facere volt gynaeceum novum.
Nam sibi laudasse hasce ait architectonem

520. *Nescio quem, esse aedificatas has sane bene.*

Nunc hinc exemplum capere volt: nisi tu nevis.

Si. Nae, illae malo quidem ab opere sibi exemplum
petit;

Tr. Quia hic audivit esse aestatem perbonam:
Subdiu coli absque sole perpetuum diem.

Si. Imo aedepol vero, cum usquequaque est umbra,
tamen

Sol semper hic est, usque a mani ad vesperum,
Quasi flagitator astans usque ad ostium:

Nec mihi umbra usquam nisi in puteo, quaequam est.
Molestus ne sis, haec sunt, sicut praedico.

530. *Tr.* Attamen inspicere volt. *Si.* Inspiciat, si lubet.

Si quid erit, quod illi placeat de exemplo meo,

Ipse redificato. Tr. Eon? voco huc hominem? *Si.*
Voca.

Tr. Alexandrum magnum, atque Agathoclem aiunt
maximas

Duo res gessisse. Quid mihi fiet tertio,

Qui solus facio facinora immortalia?

Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter senex:

Novitum mihi quaestum institui non malum:

Nam muliones mulos clitellarios

Habent; ego homines habeo clitellarios.

540. Magni sunt oneris, quicquid imponas, vehunt.

Nunc hunc haud scio an colloquar: congrediar.

Heus Theuropides. *Th.* Quis nominat me?

Tr. Hero servos multum suo fidelis.

Quò me miseris, affero omne impetratum.

Th. Quid illic, ohsecro, tam diu restitisti?

Tr. Seni non otium erat: id sum opperitus.

Th. Antiquom hoc obtines tuum, tardus ut sis.

Tr. Heus tu, si voles verbum hoc cogitare,
Simul flare sorbereque haud facile

550. *Est:* ego hic esse, et illic simul, haud potui.

Th. Quid nunc? *Tr.* Vise, specta tuo arbitrato.

Th. Age duc me. *Tr.* Num moror? *Th.* Subsequor te.

Tr. Senex ipse te ante ostium eccum operitur:
Sed moestus est sese hasce vendidisse.

Th. Quid tandem? *Tr.* Orat ut suadeam Philolacheti,
Ut istas remittat sibi. *Th.* Haud opinor.

Sibi quisque ruri metit; si male emtae
Essent, nobis istas redhibere haud liceret.

Lucri quicquid est, id domum trahere oportet.

560. *Misericordias iam habere haud hominem oportet.*

Tr. Morare hercle, cum verba facis: subsequere.

Th. Do tibi ego operam, *Tr.* Senex illic est, Hem! adduxi
tibi hominem.

Si Salvom te advenisse peregre gaudeo, Theuropides.

Th. Dii te ament. *Si.* Inspicere hic aedis te has vel-
le aiebat mihi.

Th. Nisi tibi incommodum est. *Si.* Immo commodum:
i intro, atque inspice.

Tr. At enim mulieres. *Si.* Cave, tu, ullam floccifacias
mulierem:

Quâlibet perambula aedis oppido tamquam tuas.

Th. Tamquam? *Th.* Ah cave, tu, illi obiectes nunc
in aegritudine,

Te has emisse: non tu vides hunc voltu ut tristi est
senex?

570. *Th.* Video *Tr.* Ergo inridere ne videare et gestire
admodum,

Noli facere mentionem te has emisse. *Th.* Intellego.
Et bene monitum duco, atque te existumo humano ingenio.

Quid nunc? *Si.* Quin tu is intro, atque otiose perspectas, ut lubet.

Th. Bene benigneque arbitror te facere. *Si.* Factum edepol volo.

Tr. Viden' vestibulum ante aedis hoc? et ambulacrum, quoniam modi?

Th. Luculentum, aedepol profecto. *Tr.* Age, specta, postes cuiusmodi

Quâ sunt firmitate facti, et quantâ crassitudine.

Th. Non videor vidisse postes pulchriores. *Si.* Pol mihi Eo pretio empti fuerant olim. *Tr.* Audin', fuerant, dicere:

580. *Vix* videtur continere lacrimas. *Th.* Quanti hosce emerat?

Si. Treis minas pro istis duobus, praeter vecturam, dedi.

Th. Hercle quin multum improbiores sunt, quam a primo credidi.

Tr. Quapropter? *Th.* Quia aedepol ambo ab infimo tames secat.

Tr. Intempestivos excisos credo, id eis vitium nocet. Atque etiam nunc satis boni sunt, si sint inducti pice. Non enim haec pultiphagus opifex opera fecit barbarus. Viden' coagmenta in foribus? *Th.* Video. *Tr.* Specta quam artè dormiunt.

Th. Dormiunt? *Tr.* Illud quidem, ut connivent, volui dicere.

Satin' habes? *Th.* Ut quidque magis contemplor? tanto magis placet.

590. *Tr.* Viden' pictum, ubi ludificatur cornix una voltorios duo.

Cornix astat, ea volturios duo vicissim vellicat.

Quaeso, huc, ad me specta, cornicem ut conspicerè possies.

Iam vides? *Th.* Profecto nullam equidem illic cornicem intuo.

Tr. At tu isto ad vos obtuere, quoniam cornicem nequis Conspicari, si volturios forte possis contui.

Th. Omnino, ut te absolvam, nullam pictam conspicio hic avem,

Tr. Age, jam mitto, ignosco: aetate non quis obtuerier.

Th. Haec, quae possum, ea mihi profecto cuncta vehementer placent.

Si. Latius demum est operae pretium ivisse. *Th.* Recte aedepol mones.

600. *Si.* Eho istum, puer, circumduce hasce aedis, et conclavia.

Nam egomet ductarem, nisi mihi esset ad forum negotium.

Th. Ibo intro igitur. *Tr.* Mane, sis: videam, ne canis

Th. Agedum, vide.

Tr. Est. *Th.* Ubi canis est? *Tr.* Abi, directa'st: abin' hinc in malam crucem.

At etiam restas? st! abi istinc. *Si.* Nihil pericli est: age.

Tam placida est, quam est aqua: vise: ire intro audacter licet.

Eo ego hinc ad forum. *Th.* Fecisti commode: bene ambula.

Tranio, age, canem hanc a foribus abducas face

Etsi non metuenda est. *Tr.* Quin tu illam aspice, ut placide accubat:

Nisi molestum vis videri te, atque ignavom. *Th.* Jam ut lubet.

610. Sequere hâc igitur. *Tr.* Equidem haud usquam a pedibus abscedam tuis.

Ibidem Scen. III.

TRANID, THEUROPIDES.

Tr. Quid tibi visum est hoc mercimonii? *Th.* Totus gaudeo.

Tr. Num nimio emtae tibi videntur? *Th.* Numquam aedepol scio

Vidissee usquam abjectas aedis, nisi modo hasce. *Tr.* Ecquid placent?

Th. Ecquid placeant, me rogas? imo vero perplacent.

Tr. Cujusmodi gynaeceum? quid porticum? *Th.* Insanum, bonam.

Non equidem ullam in publico esse majorem hac existumo.

Tr. Quin ego ipse, et Philolaches in publico omnes porticus

Sumus commensi. *Th.* Quid igitur? Longe omnium longissima est.

Th. Dii immortales, mercimonii lepidi! Si hercle nunc ferat

620. Sex talenta magna argenti pro istis praesentaria,

Numquam accipiam. *Tr.* Si, here, te accipere cupias, numquam sinam.

Th. Bene res nostra collocata est isthoc mercimonio.

Tr. Me suasore atque impulsore id factum audacter dicito,

Qui subegi foenore argentum ab Danistâ ut sumeret, Quod isti dedimus arrhaboni. *Th.* Servasti omnem ratem.

Nempe octoginta debentur huic minae? *Tr.* Haud nummo amplius.

Th. Hodie accipiat. *Tr.* Ita enim vero: ne qua causa subsiet,

Vel mihi denumerato: ego illi porro denumeravero.

Th. At enim, ne quid captioni mihi sit, si dederim tibi?

630. *Tr.* Egone te ioculo modo ausim dicto aut facto fallere?

Th. Egon' abs te ausim non cavere, ne quid committam tibi?

Tr. Qui tibi numquam, quidquam, postquam tuus sum, verborum dedi.

Th. Ego enim cavi recte. Eam mihi debeo gratiam atque animo meo.

Sat sapio, si abs te modo uno caveo. *Tr.* Tecum sentio.

Th. Nunc abi: i rus: dic me advenisse filio. *Tr.* Faciam, ut voles.

Th. Curriculo abi: iube in urbem veniat iam simul tecum. *Tr.* Licet.

Nunc ego me illa per posticum ad congerrones conferam.

Dicam, ut hîc res sint, atque ut hunc hinc amoverim.

Act. IV. Scen. I. v. 18

PHANISCUS, SERVUS, THEUROPIDES.

Se. Heus, ecquis, hic est, maxumam qui bis iniuriam

640. Foribus defendat? ecquis, ecquis huc exit, atque aperit?

Nemo hinc quidem foras exit: ut esse addecet

Nequam homines, ita sunt: sed eo magis cauto est

Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.

Hic quidem neque convivarum sonitus, itidem ut antehac fuit:

Neque tibicinem cantantem, neque alium quemquam audio.

Th. Quae illaec res est? quid illi homines quaerunt apud aedis meas?

Quid volunt? quid intro spectant? *Pha.* Pergam pultare ostium.

Heus reclude: *heus*, *Tranio*, etiam aperis? *Th.* Quae haec est fabula?

Ph. Etiamne aperis? *Callidamati* nostro advorsum venimus.

650. *Th.* *Heus*, vos pueri, quid istic agitis? quid istas aedis frangitis?

Pha. *Herus* hic noster potat. *Th.* *Herus* hic vester potat? *Pha.* Ita loquor. Ei advorsum venimus.

Th. Quoi homini? *Pha.* *Hero* nostro: quaeso, quoties dicendum 'st tibi?

Th. Puer, hic nemo habitat. *Pha.* Hic nemo habitat? Non hic *Philolaches* adolescens habitat hisce in aedibus:

Se. *Senex* hic *cerebrosus* est certe. *Pha.* Erras per-verse, pater,

Nam nisi hinc emigravit, aut heri; certo scio

Hic habitare. *Th.* Quin sex menses iam hic nemo habitat. *Se.* *Somnias.*

Th. *Egone?* *Se.* Tu. *Th.* Tu ne molestus: sine me cum puero loqui.

Pha. Nemo habitat? hem. *Th.* Ita profecto. *Pha.* Nam heri, et nndius tertius,

660. *Quartus*, *quintus*, *sextusque*, postquam hinc peregre eius pater

Abivit, nunquam hic triduum unum desitum est esse, et bibi.

Th. Quid ais? *Pha.* Triduum unum est haud intermissum essi, et bibi,

(*Genio* indulgeri), pergraecari, fidicinas, tibicinas

Ducere. *Th.* Quis istaec faciebat? *Pha.* Philolaches.

Th. Qui Philolaches?

Ph. Quoi patrem Theuroidem esse opinor. *Th.* Hei mihi, occidi,

Si haec hic vera memorat. Pergam porro percontarier. Ain' tu istic potare solitum Philolachem istum quisquis est,

Cum hero vostro? *Pha.* Hic inquam *Th.* Puere, praeter speciem stultus es.

Vide sis ne fortè ad merendam quopiam devorteris;

670. Atque ibi meliuscule, quam sat fuerit, biberis. *Ph.* Quid est?

Th. Ita dico, ne ad alias aedis perperam deuenieris.

Ph. Scio. qua me ire oportet: et quo venerim novi loci.

Philolaches hic habitat, quojus est pater Theuroides. Postquam pater ad mercatum abiit hinc;

Aio Philolachem oblectasse vitam,

Perpotasse istic assiduo cum (Callidamate nostro, et convivis multifariam)

Th. Quid? Is aedis emit hic proxumas?

Ph. Non aio. *Th.* Quadraginta etiam dedit huic quae essent pignori?

Ph. Neque illud aio. *Th.* Hei perdis? *Ph.* Imo suum patrem ille perdidit.

680. *Th.* Vera cantas: vana vellem. *Ph.* Patris amicus videlicet?

Th. Heu aedepol patrem eum miserum praedicas *Ph.* Nihil hoc quidem est,

Triginta minae, prae quam alios dapsiles sumtus facit.

Perdidit patrem: unius istic servos est sacerrimus

Tranio. Is vel Herculi conterere quaestum possiet.

Aedepol ejus me patris miseret, qui istaec sciet